

KITAP TAHLİLİ

Prof. Dr. Yılmaz ALTUĞ

Council of Europe - Conseil de l'Europe — European Conventions and Agreements - Conventions et Accords Européens vol. I. (1949 - 1961.) Strasbourg - 1971 - 370 pages.

Council of Europe - Conseil de l'Europe — European Conventions and Agreements - Conventions et Accords Européens. Vol. II. (1961 - 1970) - Strasbourg - 1972. 490 pages.

Avrupa Konseyi Avrupa hukukunu andlaşma yolu ile birleştirme yolunda büyük adımlar atmıştır. Bugüne kadar 83 Avrupa Sözleşmesi veya anlaşması imzalanmıştır.

5 Mayıs 1949 da Londrada imzalanan ve Türkiye tarafından 12/12/1949 tarihli ve 5456 sayılı Kanunla onanan ve makale şamil olarak Türkiye için 8 Ağustos 1949 dan itibaren yürürlüğe giren (1) Avrupa Konseyi Statüsünün Birinci Maddesi (b) paragrafı Teşkilâtın gayelerini bildirdikten sonra şöyle demektedir: «Bu gayeye, Konsey organları vasıtasıyla müşterek menfaatleri ilgilendiren meselelerin incelenmesi anlaşmalar akdi ve iktisadi, içtimai, kültürel, ilmî, hukukî, idari sahalarda bir müşterek hareket hattının kabulü ve insan hakları ile ana hürriyetlerinin korunması ve geliştirilmesiyle varılacaktır.»

Avrupa Konseyi bu gayeye uygun olarak akdetmiş olduğu Sözleşme (Convention) ve anlaşmalardan (accord, agreement) 77 tane-sini yukarda belirttiğimiz iki cilt halinde yayınlamış bulunmaktadır.

(1) 17 Aralık 1949 tarihli Resmî Gazete, s. 17380.

Sözleşme ve anlaşmalar hazırlandıkça ayrı ayrı yayınlanmaktadır ve zaman zaman bunların onay ve yürürlük durumları da ayrı bir yayın halinde açıklanmaktadır. Yeni yayının bir özelliği üye Devletlerden herbirinin koyduğu ihtirazi kayıtları (çekinceleri) ve bildiregeleri ihtiva etmesidir. Avrupa Sözleşmeleri ve Anlaşmaları Avrupa Konseyi tarafından hazırlanır veya hazırlattırılır. Meselâ Avrupa İkamet Sözleşmesi merkezi Romada bulunan UNİDROİT (Özel Hukuku Birleştirme Milletlerarası Enstitüsüne) hazırlattırılan Tasarının Danışma Meclisinde ve en sonra da Bakanlar Komitesinde müzakeresinden sonra kabul edilmiştir. Müzakereler Bakanlar Komitesinin akdedilecek anlaşmanın metnini tesbit eden bir kararı ile son bulur. Sonra bu metin Üye - Devletlerin imzasına açık tutulur. Bunlar ancak Kabul eden Üye - Devletler arasında yürürlüktedir. Son yıllardaki bir uygulamaya göre Sözleşmeler ve anlaşmalar Adalet Bakanları toplantısında imzaya açılmaktadır. Adalet Bakanları toplantısı Avrupa Konseyi Statüsünde öngörülmemiş, fakat sonraki uygulamada kabul edilmiştir.

Akdedilmiş bir Sözleşme (Convention) ile Anlaşma (accord, agreement) aynı hukukî sonuç doğurmaktadır. Bunları birbirinden ayıran şekil unsurudur. Bir Avrupa Sözleşmesinde mutlaka onay veya Kabul belgesinin tevdi gerekli iken bir Avrupa anlaşması onay veya kabul ihtirazi kayıt ile veya bu kayıt olmaksızın imza edilebilir.

1963 yılında Bakanlar Komitesinin Kabul ettiği Nihai Hüküm Modellerinde Avrupa Konseyi üyesi olmayan Devletlerin de Avrupa Sözleşmelerine veya anlaşmalarına taraf olabilecekleri usulü gösteren hükümler mevcuttur. Prensip olarak bu hükümler Avrupa Konseyi üyesi olmayan devletlere katılma hakkını tanımaktadırlar. Nitekim Tunus, Finlandiya, İspanya gibi üye devletler bir çok Avrupa Sözleşme ve anlaşmasına taraf olmuşlardır.

Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği Avrupa Sözleşme ve anlaşmalarını tevdi makamıdır. Bu Sözleşme ve anlaşmaların orijinallerini Genel Sekreter muhafaza eder, imzalarda o hazır bulunur, onay, Kabul ve Katılma belgeleri ona tevdi edilir. Genel Sekreter Sözleşmeleri, anlaşmaları imza ve onayları Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine kaydettirir.

Avrupa Konseyi şimdiye kadar her Avrupa Sözleşmesini ve anlaşmasını ayrı ayrı «Avrupa Anlaşmaları Serisinde yayınlamış-

tır. Bundan böyle de yayımlayacaktır. Avrupa Konseyi Hukuk İşleri Dairesi Direktörü Kitabın önsözünde araştırmacılar ve uygulayıcılar bakımından bir kolaylık olması için bu yeni yayında bulduklarını açıklamaktadır. Bu eserlerin tek tek çıkarılan anlaşmalar serisine üstünlüğü yukarda da belirttiğimiz üzere milletlerarası sözleşme ve anlaşmaların her birinin sonunda Taraf Devletin Koy-mak istediği bildirge ve ihtirazi kayıtların (Çekinceler) bulunmasıdır.

Avrupa Sözleşmeleri ve anlaşmaları eserde resmi metinler olarak Fransızca ve İngilizce yayınlanmışlardır. Kronolojik sıra uygulanmıştır. Bu Sözleşme ve anlaşmaların Avrupa Üyesi Devletlerin imzasına açılış tarihidir. Eserde sadece Avrupa Konseyi üyeleri Devletler için Konseyde hazırlanmış akdi belgeler bulunduğundan Avrupa Konseyi Statüsü, Konseyle Fransız Hükümeti arasında Teşkilâtın merkezine ilişkin anlaşmalar yer almamaktadır.

Eserde Sözleşme ve anlaşmaların imzaya açılışından sonra Bakanlar Komitesince tesbit edilen maddi hatalar düzeltilmiştir. Orijinallerinden farklı olarak Üye Devlet temsilcilerinin imzalarını havi sayfalar esere konulmamıştır. Biz bunu bir eksiklik olarak görmekteyiz. Bir araştırmacı için bazan Sözleşmeyi kimin imza ettiği de önemli olabilir. Sözleşme ve anlaşmalar sonundaki imza, onay, kabul durumu tablosu faydalı bulunmaktadır. Bir imza ve onay tablosunda Avrupa Konseyi üyesi bütün Devletlerin isimleri ile diğer Âkid Devletlerin isimleri ve ayrıca imza, onay, kabul, katılma, çekince ve bildirgelere ait başlıklar bulunmaktadır. Bunların altında tarihler yer almaktadır.

Bazı hallerde onay belgesinin tevdi tarihi imza tarihi ile aynı olduğu görülmektedir ki bu genellikle onay gerektirmiyen bir imza demektir. Avrupa İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Sözleşmesinde ise ek bir tablo daha mevcuttur, bu Sözleşmenin 25. maddesine göre Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun yetkisini ve Sözleşmenin 46. maddesine göre de Avrupa İnsan Hakları Divanının Kaza hakkını tanıyan devletlerin bildirgelerini göstermektedir.

İki eserlik Kolleksiyonda Âkid Devletlerin Avrupa Sözleşme ve anlaşmalarına koydukları çekince ve bildirgeler Fransızca ve İngilizce olarak yer almaktadır.

Avrupa birliğini siyasal yönden gerçekleştirmek için çaba sarfeden Avrupa Konseyi sosyal, kültürel, sağlık alanlarını kapsıyan sözleşmeler ve anlaşmalar meydana getirmiştir. Bunlar İnsan Hak-

ları ve Ana Hürriyetleri Avrupa Sözleşmesinden başka ihtiyarlık, sakatlık, dul ve yetimlere yardım, sosyal sigortalar Sözleşmesi, Avrupa Sosyal ve Tıbbî Yardım Sözleşmesi, Üniversitelere girişte diplomaların eş değerliği Sözleşmesi, Avrupa Kültür Sözleşmesi, Avrupa İkamet Sözleşmesi, Üniversite Eğitim Sürelerinin Eşdeğerliliği Sözleşmesi, Avrupa Suçluların İadesi Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Üyesi Devletler arasında Kişilerin Seyahati Anlaşması, Patent Uygulamaları Formaliteleri Sözleşmesi, İhtira Beratlarının Milletlerarası Sınıflandırılması Anlaşması Sözleşmesi, Motorlu Vasıtalarla İlgili Hukukî Sorumluluk Mecburi Sigortası Avrupa Sözleşmesi, Mülteciler İçin Vizelerin Kaldırılması Avrupa Sözleşmesi, Üniversite Derecelerinin Akademik Tanınması Avrupa Sözleşmesi, Beşeri Menşeli Tedavi Maddelerinin Mübadelesi Hakkında Avrupa Anlaşması, Teşhis ve Tedavi Maksadiyle Hastahanelerde ve Diğer Tıbbî Müesseselerde kullanılmak üzere ücretsiz ödünç verilen Tıbbî, Cerrahî ve Laboratuvar Malzemesinin Gümrüksüz Geçici Olarak İthâli Anlaşması, Televizyon Filimleri Vasıtaları ile Program Mübadelelerine Dair Avrupa Anlaşması, Televizyon Yayınlarının Korunması Avrupa Anlaşması, Avrupa Sosyal Sözleşmesi, Gençlerin Avrupa Konseyi Üyesi Memleketler Arasında Kollektif Pasaportlarla Seyahatleri Avrupa Sözleşmesi, Özel Tıbbî Tedaviler ve Klimatik Kolaylıklara İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Otelcilerin Misafirlerin Eşyasına İlişkin Sorumluluğu Avrupa Sözleşmesi, Milletlerarası Ticarî Hakemlik Avrupa Sözleşmesi, Çok Vatandaşlık Hallerini Azaltmak ve Çok Vatandaşlık Hallerinde Askerlik Mükellefiyetlerine İlişkin Sözleşme, Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ve Protokolü, Şartlı Mahkûm Edilmiş ve Şartlı Salıverilmiş Suçluların Kontrolü Avrupa Sözleşmesi, Kara Yolları Trafik Suçlarını Cezalandırma Avrupa Sözleşmesi, Milli Ülkeler Dışındaki İstasyonlardan Yapılan Yayınları Önleme Avrupa Sözleşmesi, Şirketlerin İkameti Avrupa Sözleşmesi, Çocukların Evlât Edinilmesi Avrupa Sözleşmesi, Hemşirelerin Eğitim ve Öğretimi Avrupa Anlaşması, Yabancı Hukuk Hakkında Bilgiye İlişkin Avrupa Sözleşmesi; Yıkama ve Temizleme Müstahzeratında Bazı Deterjanların Yasaklanmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Milletlerarası Nakliye Esnasında Hayvanların Korunması Avrupa Sözleşmesi, Arkeolojik Mirasın Korunması Avrupa Sözleşmesi, Cezai Kararların Milletlerarası Muteberliğine İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Küçüklerin Yurtlarına Geri Yollanmasına Dair Avrupa Sözleşmesi gibi önemli Sözleşmeler olup görüldüğü üzere çok önemli alanları çok iyi bir şekilde düzenlemişlerdir.